

IZVESTJA

Muzejskega društva za Kranjsko.

Letnik IX.

1899.

Sešitek 6.

Stara mestna hiša ljubljanska.

Spisal V. Steska.

Mestna hiša je v najstarši ljubljanski dobi stala na Starem trgu. Sčasoma se je mesto razširilo in tedaj so predstavili tudi mestno hišo. Sezidali so jo na tem mestu, kjer stoji še dandanes. Zgodilo se je to l. 1484. Ta hiša je stala do 5. aprila 1717. Tega leta so zgradili sedanjo mestno hišo, kateri je vložil temeljni kamen 16. aprila župan Jakob Erendler ali Herendler, trgovec.

I. Stara, l. 1484. sezidana mestna hiša ni bilo veliko poslopje, vendar zanimivo in vredno, da si je ogledamo nekoliko bolj natančno. Sezidal jo je po Dolničarjevem sporočilu Peter Bezljaj (Beslej), rodом Ljubljčan, ki je spisal tudi spis: *Studium Architecturae civilis.*¹⁾ Nekoliko o nji sporoča Valvasor, nekoliko neznane v rokopisu, shranjenem v semeniščni knjižnici. Rokopis je naslovljen: »Curia Labacensis Urbis Metropolis Duc. Carnioliae. Angegeben und verfasst durch einen Treugesünten Patrioten. Cum Facultate Superiorum. 1680.«

Valvasor (XI, str. 671) torej piše: »Das Rahthaus ist im J. 1484 aufgeführt, und von dem kunstreichen Pinsel des berühmten Mahlers Antonio Gerici, wie es noch heutigstags zu sehen, ausgemahlt worden. Nebst diesem Gemähd von einem so beruffenem Meister, der es völlig verfertigt, sind auch zwey in Lebens-Grösse aus Stein geschnittene Bilder oder Statuen,

---

¹⁾ Bibliotheca Labac. publica Coll. Carolini Nobilium.

so den Adam und die Eva vorstellen sollen, von trefflicher Arbeit und nach denen Regeln der Kunst ausgebildet, so, dass sie ihren Meister loben und von seiner Kunst ein treffliches Muster darreichen. Von solchen Bildern ist in die Mauer, mitten in der Höhe auf jedes Eck eines eingemauret. Diese Eva gibt dem gemeinen Mann und reisenden Handwercks-Gesellen das Wahr- oder Kennzeichen der Stadt Laybach, als welche man zu fragen pfelet, ob sie die alte Jungfrau bey dem Rahthause geküsset.*

Neznanec pa v svojem rokopisu opisuje mestno hišo: »Ta je na trgu, dvanajst korakov dolga, in sloni na dveh moččnih podstavih, ima štiri okna v vrsti, je zunaj zelo umetno napresno slikana od Gerizi-ja, imenitnega slikarja. Nad zidcem vidiš dvanajst sibil, med dvema oknoma Pravico v krasnem oblačilu sedečo na prestolu, zraven nekoliko svetovalcev. Na obeh straneh vidiš sodbo, in sicer na prvi strani Salomonovo sodbo, na drugi strani vpodobljeno, kako obsodi perzijski kralj Kambiz krivičnega sodnika, kateremu snamejo živemu kožo s telesa in prevlečejo ž njo stol njegovemu sinu, ki naj bi se kot sodnik vedno spominjal, da mora pravično soditi. Na drugi strani so naslikane štiri čednosti: zmernost, previdnost, srčnost, modrost. V posvetovalni dvorani se vidijo poslednja sodba, nekaterih cesarjev in cesaric portreti in črtež ljubljanskega mesta.« — O kipih pove isto, kar Valvasor.

V teh dveh opisih se mi zdita dve stvari zanimivi, opis kipov Adama in Eve²⁾ in opis slik.

1. Omenjena kipa sta še ohranjena. Novi svetovalnici ju najbrže niso pridejali, ampak shranili v kaki shrambi; pozneje so ju oddali muzeju. Ležala sta dalj časa v gimnazijskem poslopju, sedaj pa počivata v kleti Rudolfinuma med drugimi kamenitimi ostanki. Oba kipa sta naravne velikosti in izklesana iz peščenca. Adam in Eva sta sedaj le še torso, ker je ohranjen skoro samó še trup. Oba sta gola z velikim listom.

²⁾ Skoro prav taka kipa se nahajata vzdana v stolnici šibeniški v Dalmaciji.

Adam ima sredi glave razčesane lase, ki padajo na zatilnik in rameni, vrat je dobro pogojen, tudi prsa natančno vpodobljena, obraz pa precej pokvarjen, nos oddrobljen, roke so odpadle, trup je čez bok predeljen, spodnja polovica ima samo desno nogo do kolena, leva je odbita.

Eva nima glave; kiti visita čez rameni do boka. Noge od kolen naprej so odpadle. Rok nima; trup je masiven, poln, gladek.

Kdo je kipa izklesal? Valvasor in neznanec ne omenjata umetnika. Vendar se je ohranilo kiparjevo ime. Dolničar ga omenja pišoč: »*Joannes Lipez, Labacensis, clarus sui aevi sculptor, floruit is circa annum 1484, quo vetus curia Labacen. in publico foro structa; sculpsit is statuas Adami et Evae, quae hodie dum prostant ad omnem artis peritiem, ut constat ex M. S. Registr. civitatis.*« — Delo je torej izvršil domačin, Ljubljčan Janez Lipeč.

2. Neznani pisec omenja tudi Salomonovo in kambizovo sodbo. Take in podobne slike si našel tačas tudi drugje. Tizian je slikal istodobno v Vicenzi v mestni hiši Salomonovo sodbo. (Knachfuss: Tizian str. 27). Za nas je bolj zanimivo ime slikarjevo. Valvasor ga imenuje Antonio Gerici, neznanec samo Gerizi. Kdo je ta? Naša zgodovina ga sicer nikjer ne omenja. Ali je bil Italijan? Mogoče. Ali je bil domačin? Radič (Letopis M. Sl. 1880. str. 7) misli, da je bil domačin Jerič, ki je radi umetnosti poitalijanil svoje ime. Še tretja podmena bi se dala zagovarjati. Kaj, ko bi bil Gerrit Harlemski, ki se istoveti večkrat z Gherardom Davidom, znamenitim holandskim slikarjem? Gerrit — Gerizi je kaj podobno, še bolj govori za to podmeno, da je še ohranjena slika Gherardova iste vsebine ali istega imena.

Ta slikar je bil rojen v nekem mestu južne Holandije. L. 1483. je prišel v Brügge. L. 1484. je postal mojster. L. 1515. je prišel v Antwerpen in l. 1521. se je povrnil v Brügge, kjer je umrl l. 1523. Kje je bil med l. 1508. do 1515. in potem do l. 1521., ni znano. Iz njegovih slik se da sklepati, da je

delal v Italiji. — Ali ni verjetno, da je na poti v Italijo prišel v Ljubljano in da je tu slikal Kambizovo sodbo, kakršno je preje slikal med l. 1488—1498 za mestno hišo v Brüggu? To ne bi bilo nič čudnega, saj se nahaja tudi na Koroškem v Gornji Beli (Ober-Vellach) imenitna altarna podoba »svete družine« Jana Schoreela. (Wurzbach Dr. Alfr. Geschichte der holländ. Malerei str. 36 in 63.).

Snov Kambizovi sodbi je posneta iz Herodotove zgodovine. Sisamen (Sisamnes) je podkupljen krivo sodil. Kralj Kambiz ga da živega odreti. S sneto kožo prevleče stol, kjer je sodil, in imenuje sina za sodnika, da bi ga stol spominjal očetove krivice in usode. Gherard je napravil dvoje slik. V prvi primejo v kraljevi pričujočnosti sodnika. V ozadju podaja na pragu mož sodniku vrečo denarja. Druga podoba kaže, kako izvršujejo sodbo. Na klopi privezanemu sodniku režeta na straneh rablja kožo s telesa. Obleka leži pod klopjo. V ozadju sodi sin na očetovem stolu. Znamenita je ta slika, ker se pojavlja v njenih oznamih prvi sled renesance na Nizozemskem.

Iz tega je razvidno, da govori za tega slikarja ime, snov in čas. Nemogoče torej ni, da smo imeli imenitno sliko slavnega Nizozemca v Ljubljani, katero po pravici slavita Valvasor in neznanec. Gregor Dolničar pa imenuje te slike: »picturae illae celeberrimae et ab italīs et alienigenis laudatissimae.«

II. V rokopisu neznanega stavbenika ni brez zanimivosti načrt za novo ljubljansko mestno hišo. Napravil ga je, ker ni ugajal načrt gotske hiše sicer imenitnega arhitekta, holandskega kapucina.³⁾ Neznanec sodi, naj bo hiša zidana v novem renesanskem slogu, zida naj se lepa stavba, ali pa nič; gradi se pa lahko več let, da bo le res kaj lepega. Njegov načrt kaže dvonadstropno hišo. Spodnji del zavzemajo arkade z desetimi

---

³⁾ Gregoriju Dolničarju je ugajal načrt. Piše namreč v svojih zapisnikih: »Curia perantiqua — destruat, et altior sit et sex porticus aedificentur, prout facta est delineatio illa pulcherrima ab uno Holando.«

loki. Zgoraj je prav toliko oken, v 1. nadstropju višja, v 2. nižja okna. Sredi prvega nastropja je pomol.

Okna naj bodo 9 do 10 čevljev visoka; nad vsakim oknom bodi doprsna podoba kakega starorimskega cesarja ali Marta iz štuka. Mestni grb nosita dva genija iz marmorja. Na glavnih zidovih naj stojita kipa srčnosti in na levi čuječnosti, dalje kipa Adama in Eve, nazadnje kipi modrosti, pobožnosti, upanja in ljubezni.

Pod mestnim grbom bodi dvoglavi orel rimskega cesarstva, ali pa mestna ura, ki bodi kaj posebnega, kažoča s posebnim kazalom četrтинke, spremembe lune in drugo, kakor v imenitnih mestih.

Nad vhodom bodi vklesano: *Publica curate!* Nato vstopiš v spodnjo dvorano in v obe stražnici na obeh straneh. V vseh sobanah naj bodo simbolične slike in napisi na pr.: *Uner-schöpflich ist die Kunst. — Die Richtschnur trüget nicht, Sie hat ein just Gericht. — Per ardua ad virtutem! — Lubricum curiae culmen.*

V veliki dvorani na stropu naj se naslika: Jazon na slavnostnem vozu z 42. Argonavti, kot početnik mesta. Nad Jazonom bodi genij mesta, ki ga krona, in Fama, ki ga slavi. Krog voza letajo geniji kličoč: *Vivat Emona!* Zatem pride deset velikih okroglin s podobo (Modrosti) v spremstvu modrijanov: Pitagore, Platona, Sokrata, Evklida in dr. Napis: *His regitur mundus.* Na drugem koncu: Vera, držeč v desni križ, spodaj ob nogah razne ločine in brezverstvo. V tretjem kotu pravica z mečem in tehtnico, pod nogami sleparstvo. V četrtem kotu, Bellona, boginja boja. Med temi bodi šest enako velikih podob, predstavljajočih: Sloga, stavbarstvo, delo, obilnost, obrt, zdravje. Pod nebom na zidcu štiri podolgaste slike, uprizarjajoče štiri letne čase.

Potem pride štirinajst ščitov s simboličnimi podobami in raznimi reki, med katerimi sta samo dva slovenska.⁴⁾

⁴⁾ Glej Izvestja Muz. dr. 1898. str. 219.

Med vhodom v posvetovalnico naj stoji napis: D. O. M. Ad consulendum publicae Saluti curiam hanc seu Sedem iustitiae S. P. Q. L. fieri curavit. Anno recup. salutis 16 . .

Nad vhodom v sodno dvorano naj bi bilo napisano ime vladarja in župana, živečega ob zidanju te hiše.

Na hodišču sredina stropu bodi Emona, na desni črtež starega mesta, na levi novega mesta; nasproti mestni grb s štirimi geniji, okrog grbi vseh mest, ki imajo središče v Ljubljani, torej: Kranj, Novomesto itd. Pod temi so završčene štiri reke: Sava, Ljubljanka, Krka in Bistrica.

Na steni desne strani proti posvetovalnici naj se naslikajo tri velike podobe: Razdejanje Emone po Atili; napad Turkov l. 1472., ko so se utaborili pri sv. Krištofu in na Poljanah, a morali oditi; obleganje Ljubljane l. 1447., ko so jo Celjani z vojvodo Albrehtom zastonj obkolili.

Drugo stran naj krasé zopet tri podobe: Otokar, ki je zavladal na Kranjskem l. 1269.; prepir med osmo in petnajsto legijo, ki sta se sprli l. 16. po Kr. in ju je pomiril Junius Blaesus; rabuka l. 1645. med meščani in Ferarovci.

Poleg teh naj se postavijo grbi in deloma portreti vseh dosedanjih županov in sodnikov.

V posvetovalnici bodi podoba svetá in na okrog šest svetovalcev, okoli pa portreti vladarjev, ki so potrdili privilegije, 1. Henrika, ki je podaril privilegije l. 1320, 2. Leopolda 1370, 3. Ernesta 1418, 4. Friderika l. 1485 in 1488, 5. Maksimiljana 1494, 1504, 1511, 1513 (7 privilegijev), 6. Ferdinanda I. 1521, 7. Leopolda 1535, 8. Matije, 9. Ferdinanda II., 10. Ferdinanda III., 11. Leopolda I.

V sodni dvorani bodi slika: Pravica z mečem in tehtnico, krog nje pa slika poslednje sodbe, vesti, previdnosti, usmiljenosti, državlanskega prava, preudarnosti na želvi in z vajeti v rokah, Salomonove sodbe in Palade.

V drugem nadstropju naj bodo štiri sobe: davčna, finančna, stavbna, registraturna, vse s simbolnimi slikami.

Zadaj v oddelku proti gradu je občinska posvetovalnica (Rathsstuben der Gemein), stanovanje za strežnika in registatorja.

V posvetovalnici naj se nahajajo slike: Cicerona kot najboljšega govornika, Publija Sillija, rimskega načelnika in ustanovnika kolonije Emonske, Komoda, oblastnika ob cesarju Avreliju, Narza, ki je po Atili razdejano mesto ob Justinijanovem času zopet pozidal, Virginija, ki je z umorom rešil čast svoje hčere.

Taka bi bila mestna hiša, ko bi se bili držali tega načrta; bila bi pravi muzej. Slabo denarno stanje je preprečilo izvršitev tako bogato zasnovanega načrta.

Gradovi in gradišča v brezoviški fari.

Spisal J. Novak.

Brezoviška fara ni imela in nima močno utrjenih gradov. Zakaj ne? Najhujši sovražniki kranjske dežele so bili Turki. Da so se naši predniki uspešno upirali krvolokom, so sezidali mnogo močno utrjenih gradov po deželi, kamor so okoličani pribežali ob času turške sile. Brezovičanje pa so imeli tako pribežališče v Ljubljani. Ernest Železni je poslal iz Bolcana v soboto po sv. Rešnjem Telesu 1416. l. deželnemu glavarju Urhu Šenku Ostrviškemu ukaz, da naj Ljubljančanje nemudoma napravijo nasipe in okope okoli mesta ter naj obzidje bolje utrdijo in popravijo; ob jednom pa naj glavar zahteva od samostanov, farnih predstojnikov in drugih, da ti svojim ljudem zapovedo, meščanom pomagati, apno in pesek voziti, kopati itd.¹⁾ Cesar Friderik IV. je pa zapovedal iz Gradca dné 27. januarja 1478. l. prebivalcem štiri milje okoli Ljubljane stanujočim, da naj pomagajo meščanom zgraditi obzidje ob Ljubljanici, zato pa smejo ob času turške sile pribežati v utrjeno mesto.²⁾ In zopet so morali okoličani, 1 miljo od Ljubljane stanujoči,

¹⁾ Letopis »Mat. Slov.« 1871, str. 13. — ²⁾ Dimitz, Gesch. Krains, I. str. 289.

1543. l. delati po tri dni tlako, da so napravili baštijo na ljubljanskem gradu pri vicedomskem stolpu.³⁾ Ker so toraj Brezovičanje imeli dolžnost, mestno obzidje popravljati, poleg tega pa tudi pravico, v sili v mesto pribežati, zato jim pač ni bilo treba doma trdno zidanih gradov. Toda brez gradov pa brezoviška fara le ni bila.

1. Kušljanov grad.

Na levi strani državne ceste pod Plešivico je gradič, katerega ljudstvo nazivlje Kušljanov grad. Ta grad je srednje veliko jednonadstropno poslopje, obdano s precej visoko zidano ograjo in je sedaj lastnina g. Feliska Rhee pl. Castelletto. Valvasor⁴⁾ imenuje ta grad »Sablata«, to je Zabłata. Tako se je po bližnjem Barju ali blatu imenoval grad, in gotovo je bil tačas svet okoli gradu še ves močviren in blaten. Sedanje ime »Kušljanov grad« pa mu je ljudstvo nadelo po poznejših posestnikih tega gradu, namreč po Kuschlanih. Po nemško se grad že od nekdaj imenuje »Moosthal.« Grad je v prav skritem kraju, tako, da ga mnogo popotnikov, ki hodijo po državni cesti proti Vrhniki, niti ne opazi. Stoji namreč na zahodni strani gričev Plešivice in Velike strani ter približno 1 km od državne ceste, ozir. železnice. Njegovo lego in okolico nam opisuje Valvasor tako-le: »Ta grad je popolnoma z močvirjem obdan. Pri gradu je prijazen hribec, na katerem je prijeten gozdič. Tudi prav blizu gradu je svet nekoliko vzvišen, na katerem je precej lepega polja. H gradu je mogoče le od jedne strani dospeti, kajti od vseh drugih strani je dohod vsled močvirja nemogoč in še na tej jedini poti je dvoje ali troje mostov, brez katerih bi bilo tudi od te strani nemogoče, dospeti do gradu. Okoli gradu je tudi mnogo vretij. Na tem kraju se vsako jesen in pomlad ustavljajo žrjavi, katerih mnogo polovijo.«

Že zgoraj smo omenili, da je poslopje le srednje veliko; a v njem je pa več prav lepih prostorov, le da so sedaj vsi popolnoma prazni; tudi prej že več let niso bivali pravi gospo-

³⁾ Valvasor, Ehre, XI, str. 666. — ⁴⁾ Ib. str. 382.

darji v njem, temveč le najemniki in pristavniki. Mnogo škode na zidovju samem pa je napravil velikonočni potres 1895. leta.

V tem gradu je bila v minolih časih tudi kapelica, posvečena sv. Trojici, katere pa sedaj ni več. Nekdanji graščaki so imeli tu tudi svoje duhovnike, grajske kapelane. Znana sta nam dva, namreč: Matija Kummer, ki je v farnih maticah omenjen 28. marca 1756. l., in Mihael Ferdinand Gorjup, katerega najdemo prvič vpisanega dné 5. februarja 1757. l. Bival je v tem gradu nad 50 let in je tudi tu umrl dné 5. avgusta 1807. l., star 79 let. Kateri grajski kapelani so bili tu pred ustanovitvijo fare, se ne da določiti. Za Gorjupom pa ni bilo nikogar več. Nekaj časa je v tem gradu stanoval tudi prvi brezoviški vikarij, ker župnišče še ni bilo dodelano.

Kdaj je bil ta grad sezidan, se ne ve; skoraj gotovo so ga zgradili še-le po 1453. l., kajti tega leta je še Nikolaj Lueger dajal v fevd desetino po Brezovici, Vnanjih in Notranjih Goricah ter na Plešivici⁶⁾, torej po vseh onih vaseh, ki so pozneje spadale h Kušljanovemu gradu. Tudi o nekdanjih posestnikih ne vemo dosti družega, kakor njih imena, katera nam je ohranil slavni Valvasor⁶⁾. Kot prve posestnike omenja Valvasor gospode Mauritsche, od katerih je prešel grad v last gospodom Gallen, ki so ga pa prodali zopet Mauritschem, in ti zopet gospodom Gallen. Za temi pa so postali lastniki gradu baroni Kuschlani. Od kod je prišla ta rodbina, nisem mogel dognati. Dobil sem, da je bil Gašpar Kuschlan 1651. l. pri poklanjanju v Ljubljani ob prihodu Ferdinanda IV.⁷⁾ in da je bil Ivan Viljem baron Kuschlan od 1691. do 1714. l. stotnik uskokov v Žumberku.⁸⁾ Verojetno je, da je bil prej imenovani Gašpar Kuschlan lastnik tega gradu. Določno se vé pa le za naslednje posestnike: Prvi je bil Ivan Adam baron Kuschlan. Kolikor moremo sklepati iz farnih matic sv. Petra v Ljubljani, je bil tu že 1663. l., kajti dne 28. junija i. l.

⁵⁾ Gl. Mitth. d. Mus. Ver., 1891. — ⁶⁾ Valvasor, Ehre, XI, 382. — ⁷⁾ Dimitz, Gesch. Krains, III. 427. — ⁸⁾ Schumi, Archiv, II. Bd. 207.

mu je bil rojen prvi otrok v tem gradu, namreč deklica Marija. Potem pa se mu je rodilo do 1680. l. še 8 otrok, namreč 6 dečkov in 2 deklici. Jeden od teh je bil pozneje kanonik in župnik v Ljubljani, drugi Rudolf baron Kuschlan pa 58. opat cistercijskega samostana v Kostanjevici.⁹⁾ Po smrti Ivana Adama barona Kuschlana je nekaj časa gospodarila v gradu njegova udova Marija Konštancija, roj. Schlangenburg. Njej pa je sledil v gospodarstvu Ivana Adama najstarejši sin, Jošt Jožef Kuschlan, ki se je rodil 14. marca 1667. l. Za tem je nastopil gospodarstvo Karol Veliki Valentin bar. Kuschlan, na-to pa Karol Vel. Jožef baron Kuschlan, kateri je bil rojen 8. nov. 1745. l. in je umrl 15. jan. 1809. l., star 63 let. Ta pa je prepustil gospodarstvo menda 1806. l. Juriju Ivanu Nep. bar. Kuschlanu. Potom zakona pa je prišel grad v last Ani Karolini pl. Gasparini, roj. baronici Kuschlan (v deželni deski je datum 6. febr. 1826. l.), ki se je omožila z Bernardom vitezem Gasparini-jem¹⁰⁾. Imenovana gospa je pa že dne 6. avg. 1828. l. umrla v 36. letu in počiva na pokopališču v Notranjih Goricah, kjer hrani spomin nanjo kamenita, v cerkveni zid vzdana plošča. Pa tudi mej ljudstvom v Notranjih Goricah in na Plešivici se je gospa ohranila v blagem spominu kot velika dobrotnica stradajočih ob času lakote 1817. l. Zato pa je postal lastnik gradu (dež. deska: 26. apr. 1831. l.) Bernard (v dež. deski menda Friderik) vitez Gasparini. Pa čez nekaj let je prišel grad zopet v last rodbini Kuschlan (dež. deska: 22. nov. 1861.), namreč Gabrijeli in Izabeli baronici Kuschlan in Aleksandru bar. Kuschlanu. Toda vsled ženitve je dobil grad zopet družega lastnika (dež. deska: 14. okt. 1866.), namreč sedanjega blag. g. Feliksa Rhea pl. Castelletto, kateri se je kot c. in kr. nadporočnik poročil dne 11. okt. 1868. l. z blag. g. Izabelo baronico Kuschlan. Nekako zadnjih 50—60 let je imel grad tudi več najemnikov in so se najbrže ob tem času porazgubile vse grajske listine.

⁹⁾ Mitth. des hist. Ver. 1855, str. 77. — ¹⁰⁾ Imenovani je bil »Herr zu Moosthal und Mannsburg«. (Poroč. knj. 31. sept. 1830.)

Ob svojem času je bilo pri tam gradu tudi zelo veliko zemljišča. Sedanji lastnik je pa 1874. l. prodal 3 kmetije, obsegajoče nad 130 oralov sveta, posestnikom v Notranjih Goricah in na Plešivici za več kot 20.000 glđ. S tem korakom je kmetovalcem pripomogel do večjega blagostanja¹¹⁾. Pri gradu je ostalo potem le še 205 oralov sveta, katerega pa sedaj lastnik tudi kosoma razprodaja.

2. Lukovec.

Nekako 10 *km* od Ljubljane proti Vrhniki na severni strani tržaške ceste opaziš na hribcu nad neko novo vilo, ki ima prekrasno lego, razvaline nekdanjega Lúkovca. Sedaj stoji od starega gradu le še nekaj zapuščenih zidov, ki glasno oznanjujejo minljivost vsega posvetnega. Ime Lukovec, nemško Lukowitz, izvaja Valvasor¹²⁾ iz besede »lukati = spähen, gucken«; torej Lukavec bi značilo gradič, ki luka izmej hribov po barju. »Luk« pomenja pa tudi močvirje ali močvirni kraj¹³⁾; Lukavec bi bil dobil po tej razlagi svoje ime od močvirja.

Ta gradič leži na prav lepem kraju. Na severu se razprostira že večkrat omenjeno brezoviško hribovje, na jugu pa se širi prostrano barje. Ob Valvasorjevem času je imel ta grad le malo polja, mnogo pa je imel lepih travnikov, kateri so bili večinoma pod vodo, kakor sploh vsa barska kotlina.

Pri opisovanju Lukovca pripoveduje Valvasor veselo dogodbico, ki se je vršila nekje v bližini tega gradu. V jedni bližnjih vasij — tako pripoveduje — je bila pijančevanju zelo udana kmetica. Njen mož je na noben način ni mogel od tega odvaditi. Ko je pa neko zimo v Ljubljani prenočeval, gledal je zvečer igro o raju, katero so predstavljali dijaki. Mej drugimi podobami je videl tudi dva dijaka, ki sta predstavljala hudiča. Po končani igri je šel k mesarju, kjer je prenočeval, pa tje je prišel tudi jeden onih dveh dijakov. Po daljšem razgovarjanju ponudi kmet dijaku precejšno napojnino, ako mu

¹¹⁾ Farna kron. str. 18. — ¹²⁾ Valvasor, XI, str. 351. — ¹³⁾ Po besedah pok. prof. Vidmarja.

hoče o priliki nekoliko pomagati. Dijak mu obljubi. Ko je šla nekega praznika kmetica zopet v gostilno in je mož vedel, da je pred polunočjo gotovo ne bode domov, gre hitro v mesto po onega dijaka, kateremu po poti razloži, čemu ga potrebuje in kam naj se skrije. Nato gre kmet v gostilno po svojo ženo. Spravi jo proti domu ter ji mej potjo očita, kako sramoto mu dela s svojim pijančevanjem, in da bode sebe in njega spravila na beraško palico. Pripoveduje ji tudi, da se je sešel z nekim dijakom, ki ga je naučil, kako je mogoče to slabost odpraviti s pomočjo dvanajsternih hudičev. Žena tega seveda ni hotela verjeti, ter je rekla, da naj le nad njo poskusi, pa bode videl, da je bil osleparjen. Mož se jame navidezno izgovarjati, da je že skoro pozabil besede, ki se morajo izgovarjati, kadar se kličejo hudiči, potem pa koraka molče poleg svoje žene. Ko pa se približata grmovju, kjer je bil skrit našemljeni dijak, mahoma mož pretrga tihoto, rekoč: »Vendar sem se spomnil jednega imena onih dvanajsternih hudičev.« Začrta nekaj krogov, dela čudne obraze in mrmra nerazumljive besede, k sklepu pa pristavi: »Pridi, hudič, po mojo pijano babo!« Komaj je kmet to izgovoril, že je začel iz grmovja lezti hudič, ki je skočil k pijani kmetici, katero je s suknarsko ščetjo tako neusmiljeno odrgnil po obrazu, da je bila komaj človeku podobna. Mož pa jo je mej tem, kakor bi se bil tudi sam zbal hudiča, pobrisal proti domu. Opraskana žena je bila ozdravljena. Odslej je le to premišljevala, kako bi jo dvanajstero hudičev zdelalo, ako bi še nadalje pijančevala, ker je bil že jeden tako hud.

Tudi o tem gradu ne vemo, kdaj je bil sezidan, gotovo pa je stal že za časa turških napadov. Pripoveduje se, da so Turki ob nekem napadu na Kranjsko na tem gradu vse pomorili. Kadar je prišel Turek v deželo, so na Lukovcu vse dragocenosti poskrili, živež in druge potrebne stvari so pa na čolnih prepeljali v Bistro, pa tudi ljudje, kar jih je bilo v gradu, so tam zavetja iskali. Ob istem času se je baje lahko še prav do Podlukovca vozilo s čolni. Nekoč pa jih Turki preHITE.

Predno se je mogla grajska gospoda umakniti v varno zavetje, pridrli so ljuti krvoloki in od prvega do zadnjega vse pomorili.¹⁴⁾

Valvasor¹⁵⁾ nam pač našteva nekdanje posestnike tega gradu, toda dosti več nam pa tudi ne pove. Prve posestnike imenuje grofe Barbo. Od teh je prešel Lukovec po ženitvi na gospode Gallen in na isti način na gospoda Reffingerja. Vdova Katarina Reffinger, rojena baronica Gallen, pa se je omožila z Wolfom Avguštinom Busethom¹⁶⁾, ki je že imel grad Turen pri Radečah.¹⁷⁾ Sama je kupila okoli 1687. l. grad Gerbin pri Litiji¹⁸⁾, grad Lukovec je pa prodala. O njenem drugem možu, Wolfu Avguštinu Busethu, pripoveduje Valvasor, da je v dvoboju prebodel okoli 1680. l. v Krškem Franciška Mihaela pl. Zara (ali Sara), ki je bil zadnji svojega rodu.¹⁹⁾ Od zgoraj imenovane Katarine je kupil Lukovec Ivan Jakob Bosio, kateri je bil še o Valvasorjevem času posestnik tega gradu. Jeden iz te rodbine, namreč Ivan Jernej Bosio, je bil od 1670. do 1672. l. mestni sodnik in od 1676. do 1678. l. mestni župan ljubljanski.²⁰⁾ Neki Bosio je v 17. stoletju zalagal deželne stanove kranjske z laškim blagom.²¹⁾ Mogoče, da je bil isti tudi posestnik tega gradu. Neznano pa je, kako je prešel potem grad v last Žigi Jožefu Lukančič-u, katerega najdemo zapisanega v farnih maticah v letih 1703 do 1708. Ta je imel za soprogo Ano Rozino Jožefo rojeno baronico Valvasor iz Medije, Belnika in Zavrha.²²⁾ Naslednji posestnik je bil Francišek Anton pl. Schmidthoffen, ki je nosil naslov »inclitae provinciae Carnioliae Assesor, Dominus in Treffen et Lukoviz« in kateri se nahaja v farnih maticah od 1731. do 1736. l. Jeden te rodbine, Francišek Jakob pl. Schmidthoffen, leži pokopan v farni cerkvi na Brezovici. Posestniki z Lukovca so imeli v farni cerkvi svoj žrh. Kamenita plošča, ki je istega pokrivala,

¹⁴⁾ Povedal Janez Čuden, po domače Pavletovec. — ¹⁵⁾ Valvasor XI, str. 353. — ¹⁶⁾ Valvasor, XI, str. 353. — ¹⁷⁾ L. c. XI, str. 583. — ¹⁸⁾ L. c. XI, 183. — ¹⁹⁾ L. c. XI, str. 242. — ²⁰⁾ L. c. XI, str. 704. — ²¹⁾ Schumi, Archiv, II. zv., str. 301, 145, 147. — ²²⁾ Farne matice.

se je še ohranila in je sedaj v prezbiteriju na evangelijski strani pod prižnico. Ker je na istem mestu nekaj klopj, se je le malo vidi izpod njih. Gorenji konec plošče je že odbit in grba je le še dobra polovica. Vender se tudi iz te polovice da spoznati, kakšen grb je bil. Preko ščita je od desnega zgornjega ogla do levega spodnjega začrtana ozka proga, v kateri so tri zvezde. Ostali ščit delita od vrha navzdol in od leve na desno potegnjeni črti v štiri dele. Zgornje levo in spodnje desno polje imata jednoglavega orla; zgornje desno in spodnje levo pa imata po tri navpične črte. Ta grb je popolnoma jednak onemu, kojega ima Valvasor v svoji zbirki grbov²³⁾ pri plemeniti rodbini Kovačičev. Schmidthoffeni so namreč ponemčeni Kovačiči, domá iz Vipave. Andrej Kovačič se je odlikoval za časa beneških vojn.²⁴⁾

Od rodbine Schmidthoffen je Lukovec prešel potom ženitve v last grofu Ivanu Nep. Raspu, kateri se je poročil z Barbaro grofico Schmidthoffen. Oba sta umrla v Ljubljani, a pokopana sta bila na Brezovici, in sicer prvi dné 26. maja 1802. l., druga pa dné 28. avg. 1801. l.²⁵⁾ Za temi je postal gospodar kriški baron Jožef Žiga grof Thurn in Valsassina, ki je imel tudi krumperški grad pri Dobu. Anton grof Thurn je bil od 1775. l. imetelj kranjskega polka št. 43.²⁶⁾ Pripoveduje se, da so mladeniči, ki so želeli se oprostiti vojaščine, šli služiti na Lukovec ali na Krumperk. Po smrti Jožefa Žige je podedovala Lukovec njegova sestra Barbara, omožena baronica pl. Rechbach. Ti zadnji posestniki, ki so bili ob jednom lastniki Krumperka, so večinoma le tam stanovali, na Lukovcu so imeli v tekočem stoletju le svoje oskrbnike, kateri so, kakor skoro vedno, le slabo skrbeli za grad. Posebno slabe oskrbnike je morala imeti baronica Barbara pl. Rechbach, ker je ob njenem času začel grad že razpadati. Prodala ga je pozneje Ljubljančanu Smrekarju. Ta pa si je sezidal Podsmreko v dobrovski fari drugo stanovanje, kjer je pa kmalu potem

²³⁾ Valvasor, XI, str. 117. — ²⁴⁾ »Izvestja Muz. društva« 1899, str. 110.
— ²⁵⁾ Mrtvaška knjiga brezoviška. — ²⁶⁾ Dimitz, Gesch. Kr. IV, str. 164.

umrl in Lukovec volil neki Trojkarjevi hčeri. Od te ga je kupil 4. jun. 1870. l. ljubljanski hotelir Luka Tavčar. O tem pripoveduje farna kronika²⁷⁾, da je začel jako marljivo s svojimi ljudmi obdelavati svet, včasih še celo v praznikih. Potem je postal lastnik Lukovca, oziroma razvalinam pripadajočega zemljišča, ljubljanski trgovec F. M. Schmitt.

Od nekdanjega gradu stoji sedaj le še nekaj zidov. Imel je grad jedno nadstropje. V severnem koncu, ki deloma še sedaj stoji, je bila kapela, v kateri se še poznajo na desni in levi po dve plitvi dolbini za podobe. V oltarju je bila podoba zamorske Matere Božje, in sicer, kakor nekateri trdijo, prav ista, ki visi sedaj v ljubljanski frančiškanski cerkvi na listni strani blizo vrat. Nekdaj pa je bila mesto te 18 palcev visoka bronasta podoba, naročena iz Čenstohove.²⁸⁾ V kapeli so bile na vsaki strani po 3 klopi. Nekateri tudi trdijo, da so i tu imeli svojega grajskega kapelana; toda v farnih maticah ni o tem nikakega sledu.

Gradišča.

Tudi nekaj gradišč je v fari, o katerih vemo sicer še mnogo manj, kakor o gradovih, vendar jih ne smemo prezreti. Že v prazgodovinskih časih je stalo gradišče na hribu za vasjo Logom, tam, kjer je sedaj podružnica sv. Janeza Krstnika. Okoli cerkve se dobro pozna dvojni nasip, ki se vleče precej daleč na vzhodno stran.²⁹⁾ Dalje je moralo prazgodovinsko gradišče stati tudi na Kopavniku, kakor misli g. prof. S. Rutar.³⁰⁾ Pod Kamnom pri Vnanjih Goricah imenuje ljudstvo neki kraj »Gradišče« in »Turške šance«. Tudi nad Gršakovim kozolcem je baje gradišče.

S časom se bodo morebiti pri Brezovici našli tudi rimski grobovi. Na Logu pri Vrbičevi hiši stoji korito iz podpeškega kamna, ki je bilo nekdanje brezdvobeno rimski sarkofag. Dolgo je 1.85 m, široko 0.55 m, globoko 0.70 m, a rob njegov je debel 0.13 m.³¹⁾ Kje in kdaj se je našel, ne vemo.

²⁷⁾ Farna kron. str. 17. — ²⁸⁾ Povedal Iv. Čuden, po domače Pavletovec. — ²⁹⁾ Izvestja, 1894, str. 161. — ³⁰⁾ ³¹⁾ L. c.

Regesti listin boštanjkega arhiva.

Spisal A. Koblar.

Grad Boštanj (Weissenstein) na Dolenjskem je imel lep arhiv. Stare, znamenite listine, zadevajoče zgodovino slavne obitelji grofov Blagajev, so se lansko leto odstopile nekemu arhivu v Budapešti. V boštanskem arhivu ostale, a za slovensko zgodovino vender še precej važne listine je pa letos na prošnjo visokega kranjskega deželnega odbora lastnica boštanskega gradu, gospa Matilda grofinja Blagaj, velikodušno podarila arhivu v muzeju Rudolfinu v Ljubljani. Izvirnih pergamentskih listin je 72 in od njih sem napravil nastopne regeste. Na dnu nekega starega predala sem našel pri sortiranju arhiva v Boštanju tudi tu uvrščeni zveženj listin iz 14. in 15. stoletja, ki osvetljujejo zgodovino goriških in isterskih gradov in obitelji Novograjcev (von Neuhaus). Prav v teh listinah je mnogo podatkov, kateri bodo zelo zanimali zgodovinarje.

1302, 22. oktobra, Gorica.

Notarski akt, s katerim Facina iz Milj (de Mugla) postavi Bertolda, imenovanega Golden, krojača goriških grofov, kot prokuratorja v pravdi zaradi iztirjanja dveh mark denarijev v novih oglejskih novcih, katere mu je dolžan Hugo, sin Rodulfov iz Kormina (de Cormono), oz. Marcurio, sin pok. Bernarda iz Moše (de Mossa), vsled dolžnega pisma, napisanega od Otolina iz Kopra (de Justinopolli) vpričo Carstmana, goriškega mestnega načelnika (castaldio in Goricia). — (Izvirna pergam. listina.)

1303, 19. septembra, v vasi Alber.

Notarski akt, spisan od ces. notarja Henrika de Orzono, pričajoč, da je goriški grof Albert v navzočnosti obeh vojnika (milites) Henrika, goriškega kamornika, in Pankracija ter grofovskega nadkuharja (speysarius) Ivana iz Traburga, Woxalga iz Novega Grada, Ruodigerja iz Vipave (de Wipaco), župnika Petra iz Lavanta (de Lawant) in notarja goriškega grofa, Konrada iz Svinca (de Eberstayn), podelil Leonardu iz Novega Grada (de Castro nouo) v fevd nastopna zemljišča: eno zem-

ljišče pri Novem Gradu, kjer sedi Leonard sam, eno v vasi Tominje (Tomignach), štiri v vasi Buč (Votzdorf), katera je nekda j imel omenjenega Leonarda oče Vuoxalcus imenovan Otzman, tri zemljišča v vasi Brezovici (Brezowiz), katera je imela kot fevd Reyza, pokojna mati Leonardova. Na listino je notar na grofovo povelje privezal pečat goriškega grofa Alberta. — (Izvirna pergam. listina; visi še precej dobro ohranjeni veliki pečat grofa Alberta, v sredi je grof upodobljen na konju in ob robu je napis.)

1305, 15. februarja, na goriškem trgu.

Henrik, sin pok. Mike iz Gorice, je dal Renaldinu iz Št. Lovrenca, florenškega okraja, vinograd v gori »Gedouuardi« za prejete 4 marke oglejskih solidov in 8 orn dobre rabulje (8 vrnas bone rabiole); pogodbo je spisal notar Adam imenovan Astulfus iz Čevdada. — (Izv. perg. listina.)

1310, 12. maja, v goriškem gradu.

Henrik, grof goriški in tirolski, odvetnik oglejske, tridentske in briksenske cerkve, vrhovni glavar (capitaneus generalis) vsega Furlanskega, da Frankonu in njegovim dedičem v fevd posestvo (curiam et sedimen) s poljem in vinogradi v Nürenbergu (Nürenberch). Priče: grofovski dvorni predstojnik (magister curie nostre) Gerold, Vrytzlin iz Svinca (de Eberstain), Peter, imenovan Gotznamen, oficijal Reschlin (tunc officialis Goricie), Vihard (Wychar dus), bratranec Vinterjev (nepos Wintheri) iz Novega Grada (de nouo Castro), Peter, župnik iz Lavanta (de Lawant) in Lippo iz Gorice. Grof Henrik je na listino privezal svoj pečat. — (Izv. perg. listina; pečat je odtrgan.)

1312, 14. maja, Gorica.

Henrik, grof goriški in tirolski itd., da tri stavbišča (areas) in 1 vrt v mestu Gorici, namreč prostor z vrtom, ležeč na trgu (in foro Goricie) poleg Frankove hiše, na katerega je resigniral Veruher, sin pok. kovača Marchorda, dalje prostor na omenjenem trgu, ležeč poleg hiše Črnogojve (Zernogoy)

in pri vrtu krznarja Urha, katerega je pustil omenjeni Urh, in prostor, na katerega je resignirala Margareta, udova po pokojnem Rudgerju (Ruedgeri), služabniku grofovega vojnika Henrika, v fevd Franku, bratrancu pok. Taste, s pravicami, kakršne imajo drugi goriški meščani, tako da bodo ta stavbišča s hišami, ki se bodo na njih sezidala, prosta vsega davka; zato pa mora Frank sezidati grofu pri svoji hiši nad mestnimi vrati (super portam muti fori Gorice) stolp, ki bo imel tri stene in bo tri nadstropja visok (quod Teotonice dicitur drew gaden) ter takó narejen, da bodo čuvaji lahko hodili na vrh in gori stali. Na listino je grof Henrik obesil svoj pečat. Priče so bili: Francišek z Vogrskega (de vngerschpach), Henrik iz Postojne (de orelsperch), sodnik Tomasutus, čevljar Laurezutus, kovač Lampertus in Lyppus iz Gorice. — (Izv. pergam. listina; pečat je odtrgan.)

1321, 3. maja, na goriškem trgu.

Pogodba, spisana od notarja Adama, imenovanega Astulfus iz Čevdada, zaradi posestev, katera je obljubila Sara iz Gorice, hči pok. Renaldina iz Št. Lovrenca, v florenškem okraju de Musello, za-se in za dediča Bratogoja, sina pok. Alberta iz Gorice, Franku, Frankovemu sinu iz Št. Lovrenca, bivajočemu sedaj v Gorici. — (Izv. perg. listina.)

1321, 10. maja, v vasi Bagnoli (Boljunec), v dolini mokovski (de mucho), v tržaški škofiji.

Notarski akt, spisán od notarja Justa de Viana, po katerem se gospa Cunxa, hči pok. Tomaža de Bagnolo, zaveže plačati Anzelu z Robide (Anzelo de veinchenbergo¹⁾), svaku, ali njegovim dedičem 114 beneških denarijev. Priče: Nikolaj z

¹⁾ Kje je stal grad Vinkenberg in kako se je po slovensko imenoval, ne vemo za gotovo. Dvoma ni, da je stal v Istri blizu Trsta. Neka beležka v boštanjskem arhivu nam pové, da je ta grad sezidal Majnard, Leonardov sin, iz Novega Grada, ki si je po njem privzel ime. Njegova sinova Friderik in Erazem sta se zvezala s Predjamci (Lucger). Skupno so napadli Trst, a so bili premagani. Tržačani so jih obkolili v Finkenbergu in pomorili, graščino pa podarili tržaškemu škofu. — Matija

Raspora (de Raspurch), Albreto z Novega Grada (de Castro nouo) in brata Federik in Gerloh z Robide (de vinchinbergo). — Izv. pergam. listina.

1322, 2. aprila, v Gorici.

V hiši Lule je notar Zambonus iz Beluna spisal pogodbo o neki prodaji. — (Izv. perg. listina, ki se pa težko čita, ker je pisava izdrgnjena.)

1322, 1. novembra, Solkan.

Notarski akt, spisan od notarja Oracija: Pilgrim, vojniki iz Solkana (de Zelcano) in predstojnik dvora pokojne grofinje, podari svoji soprogi Dyemuti polovico vasi Hratovlje (Cristowlach), t. j. pet zemljišč, katera je doslej imel od Henrika, brata omenjene grofinje. Priče: Hertwico de Bratzaco, Dymaro de Zerau (?), Henrik z Robide (Hainrico de venchenberch), Fric iz Solkana (friz de zelcano), Propheta in Pilgrim, bratranca (nepotes) Pilgrimova, Wulfingo, sin Dytmarov, in Pilgrimov služabnik Hartlin. — (Izv. perg. listina.)

1325, 2. avgusta, v Trstu, pri cerkvi sv. Ciprijana.

Notar Maurus Paueya je zabeležil vpričo Baudona (de Judicibus vicedomino), trgovca Petra Bellija in drugih dolžno pismo, s katerim se zavezujeta gospoda Volfig s Šteberka (Wluinch de Steiberch), sin pokojnega Leinolda s Šteberka, in Gerloh z Robide (Veinchenberch) plačati Sofiji de Butigna 32 mark starih tržaških solidov. — (Izv. perg. listina.)

1326, 8. marca, na goriškem trgu (in mercato Goricie).

Goriški notar Zambonus, doma iz mesta Beluna, je spisal vpričo Orlika Vodopivca (Wodapiucz) sodnika (biriča?, praeco)

Sila piše v knjigi »Trst in okolica« str. 22., da je blizu Boljunca grad »v Robidi«, nemški Fünfenberg, v starih listinah je pa pisano: Venchenberg, Vinchunberg in Finfenberg. Imenovali smo tedaj ta grad Robido. Rutar v zgodovini Trsta (»Slovenska zemlja« II, str. 204.) trdi, da je grad Vinchunberg stal v Robidi nad Zabrežcem in da ga je dobil tržaški škof od Tržačanov po pogodbi l. 1291. Rutarjevo mnenje, da bi bil Vinchunberg (Fünfenberg) isto, kakor Mohov grad (Moccó), pa ni verjetno.

Cloca, njegovega sina Jakoba, imenovanega Mozolin, in brivca (barberius) Benvenuta Matacrepa kupno pismo, s katerim je Jera (Gerdrussa) Prekarica, soproga Nikolaja z mestnega trga, s svojim sinom Konradom, imenovanim Kolar (Collarius), prodala vinograd pri Gorici na hribu Bacha, ležeč pri posestvu gospe Ilagarde, Franku Tusku iz Gorice. — (Izv. perg. listina.)

Brez datuma.

Pod goriškim grofom Henrikom mlajšim je dobil neki Bonaventura zemljišče in Ivan, notar goriškega grofa, je za-
beležil, da ga je grof investiral na ta fevd. — (Izv. perg. listina; zgornji del listine je odstrižen.)

Brez datuma.

Naštevaje dač, katere so dajali kmetje v vasi Hrastovlje (Chrastovlach) gospodu Pusilinu od koperskih zemljišč. Imena kmetov so: Sobuslaw, Welchon, Slobez, Jaco, Weho, Pizigoy, Lovrenc, Ivan, Welsecho, Stoyan, Colisse, Ivana, Zache, Dedsche, Marian, Jurislaw, Mingo, Swerche, Ripald, Cubad, Cresez, Welzecon, Martin Tache, Sweiche Velohon, Welsoh, Vesnis, Mingon, Sobodin. (Izv. perg. listina.)

1332, 20. januarja, na trgu v Gorici, v Frankovi hiši.

Notar Jakob de ysnardo de Taruisio je napravil ženitovanjsko pismo, s katerim je Herman z Robide (de Vinchinberch), sin pok. Henrika, podaril svoji nevesti Elizabeti (Alsubete), hčeri Franka iz Št. Lovrenca de Musello, bivajočega v Gorici, kot jútrino (nomine Morgengabe seu antelecti) 400 liber beneških denarijev in pravico do sogospodarstva nad vsemi svojimi posestvi, vrh tega dvoje robov (de masnata), namreč moža Lovrenca, sina Remstecherjevega Tomaža, in žensko Elizabeto, hčer Artilijevo in sestro Volidijevo. Na prošnjo Hermana so plemenitniki: brata Friderik in Gerloh z Robide (de Vinhinbergh), brata omenjenega Hermana Oton in Albert in Leonard imenovan Lense iz Novega Grada (de Castronouo) Elizabeti obljubili v soporoštvo svoja posestva. Priče: Vojkard z Raspora (de Raspurch), Voricij, sin Majnarda iz Barbane, Furpas sin

Jakoba iz Kormina (Cormono), Jakob imenovan Merlin, Anton in Simon Tuschi iz Gorice, Matija sin pok. Rapota in Milan iz Vidma sin Jakoba de Paona. — (Izv. perg. listina.)

1338, 28. aprila.

Vpričo oglejskega kanonika Moranda de Poralcis in plemenitnikov: vojnika Gerarda de Cucanea, Jurija iz Devina (de Duyno), Osalka de Strasoldo in Anzila Vrasa iz Starega Devina (de veteri duyno) podeli oglejski patrijarh Bertrand notarju Dominiku Samsonovemu iz Milj (de Mugla), njegovi soprogi Neži in sinu, katerega sta posinovila po smrti Brica Moje iz Rateč (Moye de Ratnsdorf), fevde, katere je imel nekdanj oni Bric (Vritius) od oglejske cerkve, namreč 9 zemljišč v vasi Prem (Prim.) in 2 zemljišči v vasi Slavini (Sclauina), ter ju na te fevde vmesti (per fimbriam sue guarnachie inuestiuit). To listino je zapisal videmski notar Odoricus, sin notarja Jakoba de Carnea, na povelje Roberta Maurocena, namestnika beneškega vojvode na Furlanskem, po beležkah pok. videmskega notarja Gubertina de Nouate. — (Izv. perg. listina.)

1357, 18. novembra, Čevdad.

Pobotnica, spisana od čevdadskega notarja Frančška, sina Petra iz Orsale, s katero Kristina, njen mož Caharija in njega brat Andrej potrjujejo, da jim je Wolitza iz Kormina (Cormono) plačal 40 mark denarijev v novih oglejskih novcih. — Izv. perg. listina.)

1363, 29. novembra, Portulat.

Notar Ambrusinus je zabeležil poravnanje dolga med dvema Nikolusijema iz Portulata in nekim Blanchom. — (Izv. perg. listina.)

1367, 8. maja, Milje.

Gregor Sinogie de Becha proda Matiji, Tomaževemu iz Zabreznice (Sbrexniza), kos svetá pri Miljah (Mugla). Kupno pismo je napravil notar Bernard Sadorjev iz Milj. — (Izv. perg. listina.)

1381, 10. avgusta.

Tuhna (Tüchna) in Elizabeta (Alsa), hčeri pokojnega Alberta Novograjca (von Newnhaus), in namestu svojega otroka krznar Bertold (Perchtold) prodajo gospej Heleni (Gelen), soprogi svojega strica (vetter) Ivana Novograjca, zemljišče v Račicah (zu Ratzitz), katero jim je bil dal pokojni oče Albert in na katerem je bival pokojni Marin, za 10 mark vinarjev beneških novcev. Pečate so privezali: Ivan Zekors (Kraševce?), Nikolaj (Nix) Robidar (Fenchenberger) in Urh Sliber. — (Izv. perg. listina; prva dva pečata še visita, zadnjega manjka.)

1404, 1. maja.

Muetel, soproga Nikolaja star. Novograjca (von Newnhaus) ter hči pokojnega Marharda iz Renč (Marchhart von Rentschach), zastavi zemljišče v Nerinu (zu Nerein), kjer sedi Marin Samabor, Fricu Ravenskemu (Friczen von Rawnach) in njegovi soprogi Jeri (Gedrawten) za 50 mark dobrih šilingov. Pečata sta privezala Nikolaj Novograjec (Nix von Newnhaus) in Matija iz Kormina (von Cremawn). — (Izv. perg. listina, a luknjasta; visita še oba pečata, dobro ohranjena.)

1440, 6. novembra.

Gašpar Novograjec (vom Newnhaws) priča, da je njegov svak Toman Elher dal svoji sestri Ursuli, Gašparjevi soprogi, 500 gld. dote; to doto naj Gašpar in Ursula rabita, kakor je deželno pravo na Krasu, ako bi pa umrla brez otrok, dobé Elherjevi glavnico nazaj. Pečata sta privezala: Gašpar Novograjec in Andrej Herberstainer. (Izv. perg. istina; pečata visita.)

1448, 11. januarja.

Pogodba, zadevajoča Vilarija, sina Marka de Argento, njegovo sestro Coloto, potem Petra, sina Leonarda de Argento in njegovega brata Nikolaja. — (Izv. perg. listina, ki se pa težko čita, ker je zamazana.)

1465, 28. marca.

Andrej Lamberger, oskrbnik v Ribnici, soproga Elizabete roj. Čušperške, napravi poravnavo zaradi dedščine, katero je

zapustil njegov svak Ivan Čušperžan (Czobelsperger), z Erazmom in Jurijem Novograjcema (von Newhaws) ter otroci njenega pokojnega brata Nikolaja. Andrej Lamberger je izplačal Novograjcem 400 ogerskih goldinarjev, zaradi nekega posestva, katero je imel pok. Čušperžan od cesarja kot zástavo v Bistrici (Fewstritz) pri Kellersbergu na Koroškem, so se pa domenili, da si razdelé na polovico denar, kadar bo posestvo rešeno. Elizabeta se imenuje Čušperžana »nächste Muem«, Novograjci pa »nächste Freunde«. Pečate so privezali: Andrej Lamberger, nje²ov svak Gašpar Meltz, upravnik Kranjske, in njegov stric (Vetter) Gašpar Lamberger, oskrbnik v Polhovem Gradcu (Pillich Gretz). — (Izv. perg. listina; pečati so odtrgani.)

1471, 6. decembra, Gorica.

Leonard, falcgrof koroški, grof goriški in tirolski, zavetnik oglejske, tridentske in briksenske cerkve, da v fevd Erazmu Novograjcu (von Newnhaus) in otrokom njegovega pokojnega brata Nikolaja dva dvora (Höff) pod Novim Gradom, kjer na prvem sedi Bogatec (Wogatitz), na drugem pa Slyser, dalje da 2½ zemljišči v Račicah (Rätzitz), 2 zemljišči v Starem Gradu (Staiagrad, t. j. Taber pri Roščah) in 3 zemljišča v Polžanih (zu Polsach), kjer sedi Peter Zokler. Grof Leonard je obesil svoj pečat. — (Izv. perg. listina; pečat je odtrgan.)

1476, 17. febr., v vasi Vesini, župnije Žugi v tridentski škofiji, v Henrikovem gradu.

Odorik, sin pok. Viljema de Brezio, javni cesarski notar v Tridentu, napravi ženitovanjsko pismo za Pavla, sina pokojnega Ivana Alouisia de Petra plana pri Tridentu, in nevesto Dorotejo, hčer Henrika de Jugo. Pred notarjem sta ženin in nevesta izjavila, da se vzameta, in ženin je nevesti nataknil zlat prstan v znamenje pravega in veljavnega zakona. Oče je dal nevesti dote 500 renskih gold., ženin pa jutrine 150 gld. — (Izv. perg. listina.)

1489, 10. marca, Luenz.

Leonard, falcgrof koroški, grof goriški in tirolski, zavetnik oglejske, tridentske in briksenske cerkve, da v fevd Ivanu

Novograjcu (von Newnhawss) in njegovim bratom dva dvora pod Novim Gradom, kjer je na enem sedel Bogatec, na drugem pa Sliser, dalje 2½ zemljišči v Račicah (Rätzitz), 2 zemljišči pri Starem gradu (zu Staragrad) 3 zemljišča v Polžanih (zu Polsach), kjer sedi Peter Zokler, in dve pusti zemljišči v Hotičini (Cotitz), vse v novograjski sodniji na Krasu. Pečatil grof Leonard. — (Izv. perg. listina; pečat odtrgan.)

1489, 10. marca, Luenz.

Leonard, falcgrof koroški itd. (kakor zgoraj), priča, da mu je Ivan Vogrščan (Vngerspacher) po zadnjem računu dolžan ostal 700 gld. in 73 ducatov najemnine od graščine, urada in sodišča v Završniku (zu Schwarzenneck) in od mitniškega urada in sodišča v Lokvi (zu der Hülben). Zato mu je grof vzel njegovo dedščino, namreč posestva, katera je imel od grofa kot fevd v Ročinu (Ratschein) in v Kanalu. Ivanova mati Katarina se je pa z grofom pogodila in obljubila oni dolg plačati, ako da grof one fevde njenim vnukom (Enenklen), otrokom Nikolaja Novograjca (Newnhawser). Grof je nato dal v fevd Ivanu Vogrščanu (Vngerspacher) in njegovim mlajšim bratom 4 zemljišča v Ročinu, desetine in posestva v Kanalu in 1 zemljišče »zu Kroflach«, kar je prej imel Ivan Novograjec (von Newnhaus). Grof je privezal pečat. (Izv. perg. listina, pečat je odtrgan.)

1497, 19. septembra.

Nikolaj Novograjec (de Neuhaus), kanonik v Tridentu, je vložil pred tridentskim notarjem Henrikom Völkelnom pritožbo zoper Jeronima Balzano, ki se je lastil njegovega kano-nikata. — (Izv. papirnata listina.)

1498, 4. marca, v Trstu, v cerkvi sv. Petra, ki stoji na koncu trga.

Vpričo tržaških meščanov: Nikolaja Castellia, Ivana Krstnika iz Permana in Nikolaja Lisice (Lisiza) dasta Tržachana Križman Topličar in Klemen iz Višnje Gore (Visgna gora) kot ključarja (Caniparii) tržaške bratovščine sv. Marije, ki se ime-

nuje brigantska (brigentorum), Nikolaju iz Kamnika (de Cam-nicho), bivajočemu v Trstu, v najem vinograd omenjene bra-tovščine, katerega je imel Blaž Galinar, proti letni najemnini 6 liber in 5 solidov. Podpisan je tržaški vicedom Peter Theo-phanius. — (Izv. perg. listina.)

1501, 19. febr., v Tridentu, v novem mestu, v hiši dr. Ivana Riepperja, tridentskega kanonika in gen. vikarja škofa Urha.

Notarski akt, s katerim notar Ivan, Gvasov sin, priča, da je Nikolaj Novograjec (de Neuhaus), tridentski kanonik, škofov kancelar in župnik fare sv. Virgilija v Virgenu, kot župnik vmestil Klemena Zotta na kapelo sv. Jakoba v Deffere-genu (Teferegk), kateri beneficij je dobil Zott, duhoven solnograške škofije, po smrti Baltazarja Sartorija od kralja Maksimiljana. — (Izv. perg. listina.)

1501, 12. marca.

Notarski akt, obsegajoč pritožbo Klemena Zotta, voditelja kuratne kapele sv. Jakoba v Defferegnu (Dieffrecke), zoper Nikolaja Novograjca (von Newhaws), tridentskega kanonika in župnika v Virgenu. Beležil notar Nikolaj Waiier. — (Izv. perg. listina.)

1506, 15. oktobra, Gorica.

Kraljevi svétnik Virgilij vitez Grabenski (vom Graben), upravnik goriškega glavarstva Erazem Dornberžan (von Dorn-berg), Ivan ml. Turnski (von Thwern) in goriški kancelar Friderik Athemški (von Aydtimbs) razsodijo pravdo med Niko-lajem Novograjcem, kanonikom in škofovim kancelarjem v Tridentu, in Ivanom in Viljemom Novograjcema (von Newnhaws) ter med Friderikom Heissom Vogrščanom (zu Hungerspach) zaradi zapuščine Nikolaja Novograjca (von Newnhaws), dežel-nega komturja nemškega reda na Oetschu. Prišli so bratje Nikolaj, Ivan in Viljem Novograjci pri delitvi zapuščine navskriž s Friderikom Heissom zaradi dveh zemljišč na Vipavskem, dvora v Solkanu in desetine v Lokvi (zu der Hülben), a so se poravnali. Pečate so privezali: Virgilij Grabenski, Ivan

Turnski in namesto Erazma Dornberžana njegov stric (Vetter) Vid-Dornberžan. — (Izv. perg. listina, pečatov manjka.)

1507, 20. avgusta, v goriškem gradu.

Kupno pismo, pisano od notarja Hermagore Bracheola, s katerim je Jurij, sin pok. Ivana Blaža, prodal svoje zemljišče v Korminu Ivanu sinu pok. Ahca Dornberžana (de Dorimbergo). — (Izv. perg. listina.)

1514, 5. avgusta.

Namestni dekan Nikolaj Orter in kapitelj v Briksenu pričata, da je Filip Han pravi javni notar. — (Izv. perg. listina, visi pečat briksenskega kapiteljna, a je oškodovan.)

1515, 25. avgusta, v Kastelfundu na Nonsu.

Mihael Koburger, bivajoč v Bolzanu (Botzen), se pogodi po nasvetu svojega plemiča (Junker) Bernarda Turnskega zaradi delitve dedščine svoje umrle soproge Marjete roj. Jansen s pokojnice sestrami Hieronimo, Dorotejo in Nežo, med katero dedščino spada tudi svota za bolzanskemu špitalu prodani dvor v Proveisu, v klausenski župniji na Nonsu (Clawtzner pharr auf dem Nons). — (Izv. perg. listina, pečata manjka.)

1524, 18. julija, v Benetkah, v vojvodski palači.

Andrej Gritti, vojvoda beneški, zapove Ivanu Minoto, glavarju v Kopru (Justinopolis), ker so Benetke vsled vormške kapitulacije sklenile mir s cesarjem in avstrijskim nadvojvodo, da naj se vrnejo nadvojvodi vsi njegovi podložniki in posestva, kakor jih je imel pred okupacijo, ostanejo pa privatne pravice nedotaknjene. Mej drugim se morajo vrniti tudi posestva Ivanu Novograjcu (Neunhauser), gospej Marjeti, soprogi Felicijana Pezstaherja, Gašparju Kršanu (Crefsan), kapiteljnu tržaškemu in Ivanu Siprachu, bivajočemu v Paznu (Pisini). — (Izv. perg. listina; pečat odtrgan.)

1527, 28. decembra, na Dunaju v proštiji.

Pavel Kamniški (de Obernstain), doktor obojnega prava, prošt dunajski, vrhovni in stalni kancelar avstrijskega nadvojvodstva in dunajskega vseučilišča, kanonik v Veroni, Freisingu

in Briksenu, cesarski in kraljevi svétnik, najvišji palatinski grof svete lateranske palače, postavi za prokuratorje svojih beneficijev tridentska kanonika Nikolaja Novograjca (de Neuenhaus) in N. Balzana, potem Antona Queta, kancelarja tridentskega škofa Bernarda, in Ivana Oetingerja, tajnika istega škofa. Listino je spisal Tomaž Mathoch, Novomeščan, klerik oglejske škofije, javni notar škofovskega urada na Dunaju, ki je imel v notarskem znamenju zapisano geslo: »Tenuere medium recti.« — (Izv. perg. listina.)

1530, 7. oktobra, Gorica.

Kupna pogodba, narejena od goriškega notarja in kancelarja Jakoba Florija de Portugr., vpričo Antona, sina pok. Andreja Turenskega (dela Turre), Martina Prodrila in Frančiška Fontane, s katero goriški nadmitničar (patronus mutarius) Volbank proda svojo hišo pl. Otomarju Novograjcu (Neunauser). Hiša stoji v Gorici, spredaj je javna cesta, zadej kraljeva orožnica (domus arteliarum Regie Maiestatis), na zgornjo stran je sosed Rajmund Dornberžan (de Dorumbergo), na spodnjo je pa neka pogorela hiša. Za hišo je dal kupec 191 $\frac{1}{2}$ ducatov (1 dukat = 80 kr.) in od te svote plačal navzočemu Jeronimu pl. Athemsu (de Attimis), od katerega je bil Volbank hišo kupil, 140 ducatov, drugo pa prodajalcu. Goriški kameri se plačuje na leto davka po 20 krajcarjev in 8 »parvulos«. — (Izv. perg. listina.)

1533, 14. marca, Monakovo.

Luka Wagenrieder, ljubljanski kanonik in župnik farne cerkve sv. Urha v Rihenberku (Reiffenberg), postavi pred freisinškim notarjem Žigo Reschilinom za prokuratorje dohodkov svoje fare: duhovnike Luko Volkmana, Tomana Ostermana, Urbana Palčiča (Paltzitsch), dalje klerika Martina Preglna in laika Otmarja pl. Novograjca (de Neuhaus). Izplačeval jim bode dohodke od fare rihenberški vikar Anton Fickfackh, ki je že 63 ren. gld. na dolgu, ker je denar posodil loškemu meščanu Jakobu Nagliču (Neglitsch). — (Izv. perg. listina.)

1540, 3. februarja, Koper.

Notar Ivan Ambrož de Uida je naredil pogodbo, vsled katere je Danijel de Ilicophanio dal svoj mlin za letnih 7 liber malih denarijev v najem Leonardu Hlusiach iz Suhorije (de Soccoria). — (Izv. perg. listina.)

1551, 9. decembra, Dunaj.

Kralj Ferdinand I. potrjuje kralj. svétniku in kranjskemu deželnemu upravniku zamenjavo nekega zemljišča za 4 njive in 2 travnika, ležeče pod boštanskim poljem, katere mu je je odstopil župnik v Dobrepoljah. Podpis in pečat kralja Ferdinanda. — (Izv. perg. listina; pečat poškodovan.)

1553, 16. maja, Boštanj.

Listina ima nastopni obseg: Kralj Ferdinand je z listino, izdano dne 16. oktobra l. 1549. v Pragi na kraljevem gradu, dovolil kralj. svetniku in kranjskemu deželnemu upravniku Jakobu pl. Lambergu, da sme na starem gradišču (Burgstall), imenovanem Zagradec (Sagradetz), pod Ljubljano, sezidati grad in pristavo in dati temu gradišču novo, »plemenito« ime Boštanj (Weyssenstain) in napraviti okoli gradú obmirje (Burgfried) ter v ta namen dobiti od srenje toliko svetá, kolikor ga potrebuje. Lamberg je sezidal grad in pristavo na griču, kjer je bil občinski svet štirih vasij: Velika in Mala Mlačna (Mlatschach), Zagradec (Sagratz) in Šmartin. Vas Šmartin je Lamberg kupil, pustil ondotno kapelo, hiše pa podrl ter na mestu njih napravil grajsko polje in pristavo boštansko. Na Lambergovo prošnjo je prišla dne 16. maja 1553 komisija v Boštanj, ki je sklicala v grad zaradi sklepanja pogodbe o zamenjavi svetá in določitvi obmirja kmete iz onih treh vasij in njih zemljiške gospode. V komisiji so bili: Frančišek z Brega (vom Raynn) na Strmolu in odbornik blagajnik kranjskega deželjanstva Jošt Galenberski Podpečjo, naprošena za odposlanca od oskrbnika kranjskega deželnega glavarstva Ivana pl. Lamberga z Orteneka in Ottenstaina, in kralj. svétnik in kranjski vicedom Kristof pl. Khnüllenberg. Zemljiško gosposko so zastopali: stiški opat

Volbank, najemni imetelj višenjske graščine Florijan Scharf s Krke in Vrban Droban, katerega je poslala Uršula pl. Lamberg, udova Gregorija pl. Lamberga, gospoda v Boštanju (Sauenstein). Pregledali so novi Lambergov grad (in Harlandt und Samerainer Pfarr gelegen) in določili, da grad dobi še od srenje svetá za dober lučaj kamna proti vodi Buč (Witsch) do narejenega prekopa in da dá srenji za to dve ograjeni njivi, ki sta prej spadali pod vas Šmartin, in travnik v Veliki Mlačni. Obmirje se je pa določilo takó: Ko se pride z grada na šmartinsko cesto, ki drži med gradom in pokopališkim zidom proti vasi Velika Mlačna, gre meja pod pristavo do lese in hruške na Selu, po jarku góri do razpotja in lese na klancu, kjer na desno drži pot v grad in na levo v Zagradec, po jarku ob zagrajskem polju in grajskem griču do soteske k vodi Buč (Witsch) in potem pod gričem zopet do pokopališkega zidu v Šmartinu. Na listino so privezali pečate: Frančišek z Brega (von Rain), Jošt Galenberški, Krištof pl. Knüllenberg, stiški opat Volbank, Florijan Scharf in Vrban Droban. — (Izv. perg. lista; vseh pet pečatov visi, dobro ohranjenih.)

1562, 5. oktobra, Ljubljana.

Jošt Galenberški, vitez v Podpeči (von Gallenberg zum Gallenstein Ritter), ces. svétnik in dež. upravnik Kranjske, priča, da je pisar plemiške sodnije Urh Khoberger kot pooblaščenec Gašparja Sobana zarubil Juriju pl. Endlingu zaradi dolžnih 143 gld. mlin na 5 kamnov v Vipavi v Tabru (im Thaber) na vodi Vipavi. Na pismo (Schermbbrieft) je privezal pečat Jošt Galenberški. — (Izv. perg. lista; pečat odtrgan.)

1566, 18. decembra, Gradec.

Nadvojvoda Karol potrdi Nikolaju Novograjcu (von Newhauss), nadv. svétniku in oskrbniku namestniškega urada za nižeavstrijske kneževine in dežele, ter njegovima mlajšima bratoma Volfu in Andreju Novograjcema fevde goriške grofije, katere sta zapustila pokojni njih oče Otmar Novograjec (von Newhauss), ki je umrl brez otrok, namreč: 2 dvora pod Novim

Gradom, 2¹/₂ zemljišči v Račicah (Rätzitz), 2 zem. v Starem Gradu (Staragrad), 3 zemlj. v Polžanih (Pollsach) in 2 pusti zemljišči v Hotičini (Gattiz). — Izv. perg. listina; nadv. pečat odtrgan.)

1570, 8. decembra, Gradec.

Nadvojvoda Karol da v kupno pravico Jakobu Puegelnu zemljišče v Raplovem (zu Raplanach), spadajoče pod nadvojvodski urad v Strugah (Amt Strug), kateri imajo v najemu dediči pok. barona Jurija pl. Lamberga. — (Izv. perg. listina; nadvojvodski pečat odtrgan.)

1600, 16. avgusta, Gradec.

Nadvojvoda Ferdinand potrdi kot grof goriški lastniku vipavskega gradu Ivanu Jakobu pl. Edlingu in njegovim dedičem pravico ribstva v vodi Vipavi od izvira pa ¹/₄ nemške milje daleč. Dobil je Edling to svoboščino kot odškodnino za troške, ker se je selil kot notranjeavstrijski svetnik. — (Izv. perg. listina; visi nadvojvodski pečat.)

1601, 1. junija, Grič.

Mihael Čečkar (Tchetschkher) na Griču (Gritsch), najemni imetelj Šumberka (Schönberg) proda svoj grad Grič in pravico, sekati drva v mirenskih gozdih (Neideggerische Wälder), Juriju Gusiču (Gussitsch) s Pogancev, nadvojvodskemu stotniku enega banderca arkebusirjev v Karlovcu. — (Izv. perg. listina; Čečkarjev pečat odtrgan.)

1604, 23. aprila, Ljubljana.

Elizabeta Khazianer, roj. grofica in baronica Thurn, zamenja v imenu svojem in svojih otrok, katere je imela v prvem zakonu z baronom Jakobom pl. Lambergom, nekoliko desetnin in podložnikov boštanske graščine (Weissenstain) z Erazmom Verneškim na Bregu (Wernegkh zum Willingrain, in sicer je Erazem dobil na ribniškem svetu (in Reiffnitzer Poden) desetnine v vaseh: Gorenja Vas (Oberndorff) od 9. zemljišč, Dolenja Vas (Niderndorff) od 20. zem., Pristava (Mayrhoff) od 3. zem., Globelj (Grobya) od 1. zem., Prigorica (Puchsdorff) od 12¹/₂

zemlj. in Nemška Vas (Parsdorff) od 8½ zemlj., ter podložnike v vaseh: Goriča Vas (Weykhersdorff) 1 zem., Lipovec (Lippouetz) 2 zem., Zamostec (Prügkhlein) 2 zem. in Nemška Vas (Parsdorff) 2 zem. Prepustil je pa Erazem boštanjski graščini v Dobropoljah (in Guttentfelder Poden) desetino v vaseh: Podgora (zu Podgoro) od 11. zem., Bruhana Vas (?) (Mugkhendorff)²⁾ od 11. z., ter podložnike v Zdenski Vasi (Theendorff) 4 zem., Podgoro 1 zem. in v Bruhani Vasi 1 zem. Pri omenjenih desetinah sta imela deleže tudi župnika v Ribnici in Dobropoljah; boštanska graščina je pri njih imela šesti del ali pasji snop (den hundtsgarmb). Listino so pečatili: Elizabeta, njena mati in stric Hervart pl. Lamberg gospod v Boštanju (Sauenstain) in Čretežu (Raittenburg). — (Izv. perg. listina; pečati ohranjeni.)

1605, 28. februarja, Ljubljana.

Školastika Puštalská v Puštalu (von Purgstal zu Purgstall) da v kupno pravo Martinu Dojcu iz Vrem mlin v Stranjah pri Vremah v završniški deželni sodnji (zu Strainach bei Remb im Schwarzenegkher Landtgericht), katerega je kupil od Melhijora Renka iz Vrem, za 48 ducatov v novcih, pod pogojem, da bode plačeval na leto po 16 laških funtov. — (Izv. perg. listina; podpisana »Scolastica von Purgstall« in visi njen pečat.)

1620, 15. februarja, Gradec.

Cesar Ferdinand II. proda Ehrnreihu Lamberškemu bar. na Kamenu in Gutenbergu (zum Stain und Guttenberg) dednemu konjušniku na Kranjskem in v Slovenski Krajini, urade Slivnico (Shleinitz), Struge (Strugg) in Polico (Pollitz) na Kranjskem z desetino od 19. zemljišč v Strugah, od 12. zem. ob cesti in desetino v Šmariji, v Dépalji Vasi (Dumblsdorf), na Dobenem (Dobenu), v Kašljem (Kaschla) in Lipoglavu (Lupoglaw), polovično desetino v Čemšeniku (Tschembschenigkh), gorščino v Grčevju (Görtschberg) in Cirkniku pri Mirni (Ziernik bei Neidegg), pod pogojem, da bode urbarščino plačeval v vicedomski urad,

²⁾ Beseda je znabiti narejena iz latinskega bruchus, hrošč, Mücke.

izvzete niso na tem posestvu pravice do zakladov, rudnikov, določba vere ter lovska pravica na rdečkasto in črno divjačino. — (Izv. perg. listina; visi mali pečat cesarja Ferdinanda.)

1620, 24. junija, Ljubljana.

Ehrnreich Lamberški baron na Kamenu in Gutenbergu (zum Stain und Guttenberg), gospod v Boštanju in Galenbergu, dedni konjušnik in ces. svétnik, podari svojemu služabniku in tajniku Ivanu pl. Bodensteinu, ker je 15 let njemu in bratom zvesto služil, od nadvojvode Ferdinanda kupljena 3 zemljišča za Vrhom, ki so prej spadala pod urad slivniški, sedaj pa so pod graščino boštanjsko, pod pogojem, da bode Bodenstein plačeval v vicedomski urad letnega davka 5 gld. 51 kr. — (Izv. perg. listina; podpisan je Ehrnreich von Lamberg in visi njegov pečat.)

1625, 26. aprila, Gradec.

Cesar Ferdinand II. podeli v fevd Ivanu Juriju Lamberškemu baronu na Kamenu, Gutenbergu in gospodu v Boštanju (Weissenstain), dednemu konjušniku na Kranjskem in Slovenski Krajini, ker sta umrla njegov oče Ivan Jakob Lamberški in nedavno brez otrok tudi Ehrnreich Lamberški, podedovana cesarska fevdna posestva na Kranjskem, namreč zemljišče v Šmartinu z gričem nad Šmartinom, kjer je stalo neko staro zidovje, kateri grič je pok. cesar Ferdinand oprostil, obdaril z obmirjem in dovolil Jakobu Lamberškemu, da sme ondi sezi-dati grad s pristavo in imenovati ga Weissenstain, in 2 zemljišči v Veliki Mlačni (Gross Mlatzenau), v šmarijski fari in višenjskem sodišču. — (Izv. perg. listina; visi cesarski pečat.)

1625, 26. aprila, Gradec.

Cesar Ferdinand II. podeli v fevd Ivanu Juriju Lamberškemu baronu na Kamenu, Gutenbergu in gospodu v Boštanju, njegova po očetu nedavno podedovana cesarska fevdna posestva na Kranjskem, namreč 10 njiv in 3 travnike pod Boštanjem. — (Izv. perg. listina; visi dobro ohranjen cesarjev pečat.)

1625, 26. aprila, Gradec.

Cesar Ferdinand II. podeli Ivanu Juriju Lamberškemu, baronu na Kamenu in Gutenbergu in gospodu v Boštanju, v fevd po očetu podedovano zemljišče v Šmartinu blizu Boštanja v šmarijski fari in višenjski deželni sodniji. — (Izv. perg. listina; visi cesarjev pečat.)

1633, 4. junija, Ljubljana.

Ludovik pl. Edling, graščak v Vipavi, Rubiji, Vilešu, Prestranku in Bregu, proda z bratom Jakobom grad Vipavo in zemljišča na Krasu v devinski sodniji (in Thubeiner Gericht) ter 1 zastavljeno zemljišče v Št. Vidu nad Vipavo, katero je lastnina Vita barona Khienburga, in travnik Vodice, ležeč na Colu (am Ober-Prardt), Nikolaju Trillerju zu Trillegkh, dež. carinarju na Colu. — (Izv. perg. listina; podpisan je Ludovik pl. Edling in visi njegov pečat.)

1638—1644, Stičina.

Stiški opat Rupert zamenja z Eberhardom Leopoldom Ursinijem grofom Blagajem (Blaggey) in njegovo soprogo Ano Marijo Ursini roj. Paradeiser zemljišče »zu Rallechergschüss« (Sela), v višenjski fari, kjer Adam Grozinek sedi, za zemljišče »in der Khositz« (Kožica), kjer sedi Štefan Gorše. — (Izv. perg. listina; visita pečata opata in konventa stiškega.)

1643, 10. junija, Dunaj.

Cesar Ferdinand III. povzdigne Davida, Hartmana in Volfa Jakoba Novograjce (von Neuhaus) in njih moške in ženske naslednike iz viteškega stanú v baronski stan (mit Namen und Titl: Freiherr und Freyin von und zu Neuhaus Herrn und Herrin auff Greiffenfels, Forchtenegg und Ehrenhausen). Naštevajo se v tem pismu zasluge Novograjcev: Žiga je l. 1399. dobil neki fevd od solnograškega škofa, Eberhart je bil od 1403—1424 administrator solnograške škofije, eden je bil prelat v Vetrinju, drugi v Dobrli Vasi, l. 1449. je živel v Novem Gradu vitez Volbank, tu so bili tudi: David, kralj. svétnik in rudarski nadmojster za notranjeavstrijske dežele ter

novčni nadzornik na Koroškem, brat Hartman in njun stric Volf Jakob; Žiga je bil l. 1431. glavar »zu Rain«, Ivan je bil več let jetnik na Turškem, Seyfrid glavar in grajski grof v Varaždinu, vojni svétnik za Štajarsko in odposlanec velikega odbora za Koroško, Adam je padel v furlanski vojni in Adam starejši je bil ritmojster na Koroškem. — (Izv. perg. listina; grb v njej ni naslikan, pečat je odtrgan.)

1644, 12. decembra, Ljubljana.

Ivan Ferdinand grof Portia in Brugnera v Senožecah in na Premu, ces. svétnik, dež. odbornik in dež. oskrbnik na Kranjskem priznava pooblaščenje Ivana Labasserja, da sme pred sodiščem zastopati Marijo Uršulo Strobl, hčer Marije Schifflinger, v tožbi proti Adamu pl. Lambergu, baronu na Kamenu in Starem Gutenbergu, v zadevi nekega dolga. — (Izv. pergam. listina; visi pečat grofa Porcije.)

1647, 6. julija, Ljubljana.

Ehrenreich Lamberški baron na Kamenu in Gutenbergu je bil podaril dne 24. junija l. 1620. Ivanu pl. Podensteinu 3 zemljišča za Vrhom, kar se sedaj imenuje gradič Zavrh (Sützt Sauerch). To posestvo sta potem dne 25. jan. 1644 kupovala Marija Marta Apfaltrer roj. Brem in Ivan Juvankovič, a kupil je je Luka Gorjup, načelnik dež. vinomerskega urada. Ker Gorjup ni še dobil kupnega pisma, potrdil je sedaj Podensteinov kurator Marko Ruisinger ta kup pod pogojem, da bode Gorjup na zahtevanje moral odstopiti Zavrh najstarejši Podensteinovi hčeri Katarini Strauss. — (Izv. pergam. listina; visi Ruisingerjev pečat.)

1654, 9. marca, Ljubljana.

Ivan Adam Zieglfest, Marija Sidonija pl. Lachenheimb roj. Zieglfest, Gregor Ludovik pl. Lachenheimb kot zastopnik gospe Katarine Mordax roj. Zieglfest, dediči pok. Ivana Zieglfesta, prodajo hišo na Starem Trgu v Ljubljani, ležečo med hišama Ivana pl. Edlinga in hišo dedičev Mihaela Khröna, katero je prej imel Ivan Drumbliz, medicine doktorju Ivanu

Pieglu in njegovi soprogi Korduli. (Izv. pergam. listina; visi izvrstno ohranjen pečat ljubljanskega mesta.)

1656, 31. avgusta, Rihenberk (Reiffenberg).

Ludovik pl. Edling z gradov Vipava, Prestranek, Rubia, Veleš (Vellesch) in Polhov Gradec in soproga Ana Suzana pl. Edling roj. Gall z Brega (von Rhain) potrjujeta v svojem imenu in v imenu brata oz. svaka Jakoba pl. Edlinga, da sta bila kupila od sester Lukrecije grofinje Lanthieri roj. Edling in Ane Katarine Novograjke (von Neuhaus) roj. Edling, a potem dne 21. junija 1652 zastavila imenovani Lukreciji in njenemu soprogu Ivanu Gašparju grofu pl. Lanthieri kot hipoteko za posojeni denar vipavski grad (Purg Wippach), in da sedaj prodasta ta grad s privoljenjem Ludovikovega svaka Ivana Viljema Novograjca (von Neuhaus) ter njegove soproge Ane Katarine roj. Edling vdovi Lukreciji grofinji pl. Lanthieri in njenim otrokom z dostavkom, da zasede Ivan Viljem Novograjec dobro Prestranek, katero dobi za slučaj njegove smrti soproga Ana Katarina. Kupno pismo sta izdelala doktorja prava Gregor Rostinger in Ivan Friderik Scheffer. — (Izv. perg. listina; visi 6 malih pežatov od oseb, podpisanih na listini.)

1678, 7. marca, Ljubljana.

Adam Lamberški baron na Kamenu in Gutenbergu je prodal po kupnem dogovoru z dne 31. maja l. 1652. boštanjsko graščino (Weyssenstain), katero je imel v najemu Erazem Engelshauser, in vinograde v Grčevju (Görtschberg), katere je imela Adamova mati pok. Katarina Lamberška roj. baronica Tattenpach, Eberhardu Leopoldu Ursiniju grofu Blagaju (Vrstin Graf von Blaggay), ces. svétniku in dež. oskrbniku na Kranjskem, za 47.000 gld. kranjske dež. veljave in 200 dukatov nadevka v zlatu. Od te kupnine naj dobé: Hörwart grof Turjaški 26.000 gld. kot vrnjeno posojilo, Andrej Triller pl. Trillegg 1200 srebrnih kron in 206 gld., Ludovik pl. Edling 1000 gld. in Matija Strobl 534 gld.; dokler kupec ne plača, ostane Boštanj Lambergova hipoteka. Kmalu potem je Adam Lam-

berški umrl. Kurator njegovih dedičev Gabrijel Lukančič s Hörtensfelsa v Stari Loki, ces. svétnik, palatinski grof, prisednik dež. sodišča in dež. tajnik, izroči dne 7. marca 1678 grofu Blagaju Boštanj in one vinograde. Listino so podpisali in pečate privezali: Kurator Gabrijel Lukančič (Lukhantschisch); Jurij Žiga grof in gospod Gallenberški v Turnu (zu Thurn), Rozeku (Rossekh) in Podpečjo (Gallenstain), plemeniti gospod v Soteski (Ainödt), dedni zavetnik mekinski, ces. pravi kamornik in odbornik Kranjske; Oton Henrik Rauber na Kravjeku (Weinegg) in Krumpergu (Kreutberg), odbornik Kranjske; Frančišek Krištof Engelshauser na Iškem Turnu (zum Thurn Igg), prisednik kranjskega deželjanstva, dež. in dvornega sodišča in glavni blagajnik. — (Izv. perg. listina; prvi trije pečati so ohranjeni, zadnji je odtrgan.)

1684, 21. februarja, Ljubljana.

Ivan Piegl, medicine doktor in dež. fizik, proda svojo hišo, ležečo na Starem trgu v Ljubljani med hišama Ivana Josipa Mugerla in Ivana Jurija Rasterja, Ivanu Matiji grofu pl. Strasoldo baronu v Villanovi, dednemu lovskemu mojstru goriške grofije, ces. kamorniku, obristu in vrhovnemu glavarju v Karlovcu. — (Izv. perg. listina; visel je veliki pečat ljubljanskega mesta, a je odtrgan.)

1686, 2. januarja, Ljubljana.

Krznarski ceh v Ljubljani proda za 918 gld. Frančišku Adamu Ursiniju grofu Blagaju, ces. svetnemu kamorniku in kranjskemu deželnemu vicedomu, pet zemljišč: 2 v mali Žalini (Khlein Schalina), eno v Hrastju (Hrastie), eno »zu Peuzach« in eno na Zgornjem Igu. Pečatili so: krznarski ceh s svojim pečatom, odvetnik plem. sodnije Pavl Valerij pl. Schwitzen in Ivan Josip Mugerle. — (Izv. perg. listina; prva dva pečata sta odtrgana.)

1694, 1. marca, Ljubljana.

Marija Kunigunda grofinja Strassoldo proda hišo v Ljubljani na Starem trgu poleg jezuvitskega znamenja (Jesuiteer

Saillen), ležečo med Mugerlejevo in Rasterjevo hišo, Volfu Žigi pl. Khinpakhu, ces. svétniku in rudniškemu oskrbniku v Idriji. — (Izv. perg. listina; visi pečat ljubljanskega mesta.)

1720, 7. januarja, Ljubljana.

Volf Vajkard, rimskega cesarstva grof in gospod z Galenberga, plemeniti gospod v Soteski, gospod v Turnu, Rozeku in Podpečjo, dedni zavetnik mekinskega samostana, vrhovni lovski mojster dednih dežel na Kranjskem in v Slov. Krajini, ces. pravi tajni svétni kamornik, deželni upravnik in deželni oskrbnik na Kranjskem, priča, da je na prošnjo Žige Antona Josipa grofa Blagaja, dediča po pok. Franč. Adamu in Vajkardu Leopoldu Ursini grofih Blagajih, izročila se zadeva, zahtevati od vdove Marjete Ursini grofinje Blagajeve roj. grofice Cobenzel del dedščine v znesku 15.134 gld. — (Izv. pergam. listina; visi poškodovan pečat Gallenbergov.)

17... 23. marca, Ljubljana.

Ljubljanski župan, sodnik in mestno svetovalstvo potrdijo, da je Ivan Krizostom Pollini kupil na Starem trgu hišo, katero je prej imel Avguštin pl. Codelli. — (Izv. perg. listina; visi izvrstno ohranjeni pečat ljubljanskega mesta.)

1775, 30. maja, Ljubljana.

Župan, sodnik in svetovalstvo ljubljanskega mesta potrdijo prepis hiše št. 80. na Starem trgu v Ljubljani, katero je dne 20. avgusta 1774 od Pollinija kupil Ivan Nepomuk Ursini grof Blagaj, c. kr. deželni glavar, svétnik in cestni vrhovni ravnatelj na Kranjskem. — (Izv. perg. listina; pečat odtrgan.)

Mali zapiski.

Vojaški nabor pred tristo leti. Deželnim stanovom so morale nekdanj dovajati vojake gosposčine: graščine in župnišča, ki so imela podložnike. Koliko vojakov je prišlo na vsako gosposčino, je bilo odvisno od števila podložnih kmetov. Listina z dne 4. vinotoka 1575, hranjena v ljubljanskem kapitulskem arhivu zv. 185. štev. 16., svedoči, kako je

dobovski vikarij Pisanec ugodil povelju deželnih stanov, zahtevajočih vojakov. Rečena listina slove: »Muester Register der Pharr Aych ./. Zu bemelterr Pharr seindt gehorige Vnterthanen fünffzige, darausf sindt gemuestert auf den 20 Mann Zwen, Namens Hansche Stokhallu Im dorff khassessih (vas Koseze v moravški fari) gessessen, Gregor Snoyllz iz Snoyll (selo Znojle v brdski fari). Derer sindt gemuestert worden Auf den Zehendten mann Vnterthanen fünff: Namens Gregorr Vultschakarr, auss dem dorff Zu Vultschakh genandt (vas na Učaku v šentgotardski fari), Lamprecht Prellesnik vprellesie (selo Prelesje v blagoviški fari) Clement Kukuuitscherr . . . Ternaw (Trnava v krašinski fari) Hansche des Herrn Dominici Murmayer khnecht, Von Freudenfeldt (menda Veselza v dobovski fari) genandt, Thomaz Mattelj . . . Kollischauu (vas Količevo v dobovski fari). Auff den fünfften Mann seindt gemuestert worden. Ir Zehen. Juritsch Dobouschekh . . Doboullach, Jurj Crische . . Dolleinach (Dolenje v rovski fari), Michael Wlaschtsch . . Zhe Pllach (selo Čeplje v brdski fari), Vrbán Jerneitschitsch . . Ternaw. Mathia Pottrata . . gulldenfeldt (Zlato Polje), Waschtian Tschuren . . Raffaltsch (vas Ráfolče v brdski fari). Schimon Juschina . . Felberen (vas Vrba v brdski fari), Vrbán Druschkho . . Craynu werdu (Kranje Brdo v krašinski fari), Petterr Pauloutschitsch . . Ellscha (Jelše v blagoviški fari). Mathiasch Samorglar . . Vssamorgli (zaselek v šentožbalski fari). Disse obuierzaihenti Vnterthanen sindt auf beuelch einer Ersamen Landschafft gemuestert, Vndt yedtweder mit weerr Vndt Püchssen Zum anzuge auf den fünfften ietzt laufenden Monats Octobris, Durch mich Mathessen Pissaniz, der Zait Vicarien Zu Aych, Verordent worden, Geschehen, den 4. Octobris, Im 75. ./.« Podpisal in pečatil je to listino: Mathes Pissanitz. Na drugi strani je pripomnil »Thumb dehant«, poznejši ljubljanski škof: Balth. Rädlicsch, nastopne vrstice: »Dise Vermelte Vnterthonen seindt wider den 6. Septembris in 76. Jar Zu dem Anzug Penent vnd geschikht worden. Actum Laibach den 6. Septembris in 76.«

Iv. Vrhovnik.

Janzenistiški križevi pot se je poleg v »Izvestjih« 1899 str. 137 imenovanih cerkvah nahajal baje da tudi v šentpeterski cerkvi v Ljubljani, predno so ga okoli l. 1850. zamenjali s sedanjim križevim potom. Dve sliki Kristovega trpljenja — ostanek janzenistiškega križevega pota — visita v župnišču v Hotédražici. Nekdaj sta s poizgubljenimi dvanajsterimi tovarišicami vred zaljšali ondotno farno cerkev. Obe sta posneti po Herrleinovem križevem potu. Slikar ni na nobeni zabeležil svojega imena. Prva predočuje četrti »stazion« (po Klementinjevi v »Izvestjih« 1899, str. 137, opisani knjigi). Pod njo stoji svetopisemski navedek: »Pilatus je djal: Katerga hožete vy, deuam spustim? Barabba, ali Jesufa? S. Mat. 27. p. | Minoshza pak je savpila: prozh s letim, spusti nam pak Barabba. S. Luk. 23. post.« — Na drugi sliki je peti »stazion«

s spodaj naznačeno vsebino: »Pilatus je njim djal: jest ne najdem obene Smerti vredne pregrehe na nimu. Jest | ga hozem stepsti inu prostiga spustili. S. Luk. 23. p. On je tedej Jesusa gaislal S. Jo. 19. p.« — Obe sliki sta dobro ohranjeni.

Iv. Vrhovnik.

Jožefinske naredbe. V železniškem župnišču leži knjiga »Nous peractionum ecclesiasticarum ordo a superioribus praescriptus anno 1788«, iz katere posnemamo nastopne podatke, ki kažejo duh časa. Devetdnevni na čast sv. Janezu Nepomuku in sv. Frančišku Ksaveriju sta prepovedani. Dovoljenih je le 5 procesij v letu. Prepovedano je, postavljati božji grob in obhajati vstajenje Gospodovo. Štirideseturna pobožnost o pustu se dovoljuje samo v večjih mestih, v Železnikih ne. Prepovedano je zvoniti delopust pred nedeljami in ob hudi uri. Križevi poti naj se polagoma odpravijo iz cerkve in nadomestijo z drugimi podobami. Prvo nedeljo po razglašenju se s prižnice preberó zakonski zadržki in škofovi pridržki, razen zadnjega. Zadnje dni velikega tedna se prenese presv. Rešnje Telo, zaprto v ciboriju, v kapelo in spredaj naj gore svetilnice, ali pa 2 sveči. Na veliko saboto ob treh popoldne je procesija s sv. olji od cerkvenih vrat do velikega altarja, poje se: »Ave s. Chrisma« in »Veni Creator Spiritus«. Bratovščino sv. Rožnega venca je cesar odpravil. Praznovanje blagoslovljenja cerkve pri sv. Frančišku na Logu je prepovedano. Zvečer po avemarijinem zvonjenju se pozvoni z velikim zvonom na čast sv. Florijanu, v četrtek se pozvoni potem še enkrat na čast Kristusovemu trpljenju. Ustanovljene maše se ne smejo oznanjati s prižnice. O sopraznikih je pod globo 15 gl. prepovedano pridigovati ali brati v cerkvi sv. evangelij v domačem jeziku. — Ker so se ruvali Racmani in Gorenjčiči, je l. 1767. goriški nadškof v Železnikih prepovedal vse cerkveno petje v »kranjskem« jeziku; smelo se je peti samo »Sveto« pri blagoslovih in pri obhajilih.

A. K.

Slovstvo.

Kranjska dežela. Spisal Josip Ciperle. V Ljubljani, 1899. Založil pisatelj; tiskala Miličeva tiskarna. Na kratko je opisal g. Ciperle v tej knjigi, ki obsega 94 strani, kranjsko deželo v zgodovinskem, statističnem in krajepisnem oziru. Dobro so opisane gore, vode in podnebje in še izobraženci bodo radi jemali knjigo v roko radi zanimivo in pregledno sestavljenih podatkov. Vidi se tudi, da je pisatelj mnogo popotoval po deželi. Pri opisu krajev je vzel posamezne črte od jednega večjega kraja v deželi do drugega in nanizal v kratkih besedah znamenitosti, ki se tičejo krajev ob dotični progi v zgodovinskem, kulturnem, obrtnem in prometnem oziru. Ta oddelek knjige je hvale vreden. Nikakor pa ne moremo pohvaliti zgodovinskega dela. Posnel je g. Ciperle razne izmišljotine starih zgodovinarjev, ki nimajo nikake temeljite podlage, in še celo fantazije pesnikov, ter podaja brez opomb to blago kot go-

tova zgodovinska dejstva. Tempeljnov, posvečenih raznim bogovom, je določil v deželi brez števila. O znanih »prazgodovinskih« čolnih v ljubljanskem muzeju meni, da so bili tesani z bronastimi sekirami, ko se na čolnih očitno vidi, da so bile deske žagane in stružene ter čolni narejeni v času, ko o kolarjih (takó imenuje prebivalce na kolih) ni bilo več sledú. Bajkovec Trdina mu je porok, kako so Rimci naskakovali Metullum. Kot gotovo stvar pripoveduje, da je bila v Emoni (Ljubljani) škofija in da sta po Kranjskem sv. Mohor in Felicijan (!) oznanjevala sv. vero. Nedvomno mu je tudi, da so prvi mejni grofi stolovali v Goričah. Zmota je, da je Kranjsko l. 1245. postalo vojvodstvo; svoboščina, dana od Friderika II. Babenberžanu Frideriku »ut de Provincia Carnioliae Ducatum facias« je po Valvasorju iz l. 1231., a v resnici je bilo Kranjsko kneževina še v 15. veku. Na str. 8. pravi pisatelj, da so lutrovo vero na Kranjskem zatrli še-le l. 1628., na str. 37. pa trdi, da je bila že l. 1598. zatrta popolnem. Da je bog Triglav dal ime Triglavu, verjemi, kdor moreš. Šentjakobsko cerkev pri sv. Jakobu v Ljubljani ni slikal Janez, ampak Jurij Šubic. Šempeterska cerkev v Ljubljani ni bila zidana l. 1700, ampak 1728—30; zavedel je pisatelja gotovo Hoff, a neznane so mu publikacije Vrhovčeve. Precej debela je tudi zmota, da imajo veleposestniki v kranjskem deželnem zboru 11 poslancev in da je vseh poslancev 38. Ko je g. Ciperle enega poslanca veleposestnikom navrgel, je pa prezl en dekanat (žužemberški) in jih ima še vedno le 20. Takih »kozličev« bi lahko našli še dolgo vrsto. Tudi v slovničnem oziru je manjkalo zadnje pile. Prav pogosto se čita »s« namesto »iz«, napačno narejeni pridevniki itd. Prav bi bilo, da bi g. pisatelj izdal, kakor obeta, tudi popis drugih slovenskih dežel, a želeli bi pri zbiranju podatkov nekoliko več kritike.

A. K.

»Die Kärnten-Krainer Frage und die Territorialpolitik der ersten Habsburger in Oesterreich«. Mlad profesor na dunajskem vseučilišču, dr. Alfons Dopsch, je spisal to knjigo, ki obsega 111 strani in je ponatis iz 1. dela (87. zvezka) »Archiv für oesterr. Geschichte«. Pisatelj razvozljuje v njej jako važno, a zamotano in doslej nejasno vprašanje, kako so prvi Habsburžani utemeljili za koroškimi vojvodi in goriškimi grofi svojo oblast na Koroškem in Kranjskem in kako se je Kranjsko odtrgalo od Koroškega ter postalo samostojna kneževina. Pisatelj ni porabil samo najnovejših virov, temuč se ozira tudi na slovenske vire n. pr. na Šukljejev spis »O ustanovitvi habsburške vlade na Avstrijskem«, katerega je l. 1883. izdala »Matica Slovenska«. Izvrstno knjigo priporočamo našim zgodovinarjem; stane M. 1'20.

A. K.

Izdaje in zalaga »Muzejsko društvo za Kranjsko.«

Natisnili J. Blasnikovi nasledniki v Ljubljani.

